

definitivních učitelů všech škol měšťanských a obecních. Do generální synody, která se svolává vždy po 6 letech, mohou býti voleny pouze osoby, které překročily 30. rok věku svého.

Generální synoda každého vyznání usnáší se zvlášť, toliko ku jednávání záležitostí oběma vyznáním společných sloučí se obě synody, nebo zvolí se zvláštní výbor společný.

Synoda generální volí výbor synodální a komisi pro zkoumání účtů vrchní církevní rady, usnáší se o zákonech církevních, rozhoduje v otázkách nauky církevní, ritu, liturgie, ustanovuje podmínky přijetí do svazku církevního a určuje církevní svátky, jedná o stížnostech a návrzích týkajících se veřejnoprávního postavení příslušníků církve ve státu a jich poměru ku jiným církvím a společnostem náboženským, dále o stížnostech na jednání vrchní rady církevní, schvaluje zprávy vrchní radou církevní o stavu církve předložené, jakož i účty o správě nadací a fondů vrchní radě církevní příslušící. Usnesení synody generální o zákonech církevních musejí býti zeměpánem potvrzena. Usnesení o otázkách věrouky, ritu a liturgie mají potřebí souhlasu vrchní rady církevní. Odepřela-li vrchní rada církevní svůj souhlas, může příští generální synoda dvoutřetinovou většinou se o témž předmětu znovu usnésti a tím odpor rady, která pak jest povinna usnesení provést, zlomiti. Usnesení ve příčině veřejnoprávního postavení příslušníků církve učiněná, jakož i stížnosti na úřední výkony vrchní rady církevní předkládají se ministerstvu ku dalšímu jednání.

Církev katolická.

I. Ustanovení všeobecná: Státní příslušnost v záležitostech církevních může býti obmezena buďto církevní mocí stojící mimo stát aneb státními zákony samými. Po zrušení konkordátu jsou poměry katolické církve pokud vůbec státnímu zákonodárství podléhají, výhradně upravovány ze stanoviska státního; zákonodárná moc není v příčině té žádnými ohledy vázána. Meze, v nichž státní zákonodárství při upravování církevních záležitostí má se pohybovati, určují státní zákony samy, obzvláště základní ústavní práva uznaných společností náboženských. Zákonodárství státní stanoví mez takovou ve čl. 14 a 15 zákl. z. st. o všeobecných právech občanů státních; obzvláště čl. 15 cit. z. obmezuje právo státu upravovati záležitosti církevní v ten způsob, že vnitřní církevní záležitosti ponechává církevní samosprávě, pouze záležitosti vnější vyhrazuje normám státním. Formálně uznává se ovšem ta záležitost za »vnitřní« nebo za »vnější«, kterou stát za takovou prohlásí; materiálně je stát povinen dopustiti, aby církev nejen záležitosti víry a svědomí a způsob bohoslužby sama sobě upravití mohla, nýbrž aby zachována jí byla volnost a samostatnost i při oborech vnějších a zařízeních světských. Ve veřejném organismu státním jest církev katolická privilegovanou veřejnou korporací. Stát uznává, že trvání a účel její přináší užitek veřejný, a že proto má nároky na zvláštní přednosti, jež soukromým společnostem nepří náležejí. Hlavními důsledky tohoto poměru jsou: úřední povaha církevních představených, jich organisovaná spolupůsobnost při zařízeních veřejných, zvláštní státní ochrana majetku církevního a intervence úřadů státních při důležitých výkonech správy užívání jeho se týkajících, finanční příspěvky, vymahání dávek církevních cestou administrativní a zvláštní právní ochrana církevního učení a zařízení církevních. Církevní samostatnost a samospráva nevylučuje úplně státního vlivu. Především platí dle poslední věty čl. 15

cit. z. církevní samospráva potud, pokud se to nepřičí státním zákonům. Kdekoliv tedy církevní zřízení nebo výkony státním zákonům odporují, musí těmto ustoupiti ku př. realní a personální immunita klerikálů (immunitas tributorum et servitorum) ohledně povinnosti berní a branné. Vedle tohoto všeobecného významu má dotyčná poslední věta čl. 15. cit. z. ještě zvláštní význam ten, že stát svým zákonodárstvím i vnitřní pole působnosti církve blíže určití a obmeziti může. Stát může totiž církvi nejen úplné rozhodování v záležitostech, jež ona si osobuje, odníti, nýbrž může církvi určité podmínky stanovit nebo podrobiti ji státnímu dohledu. Druhé důležité stanovisko cit. z. jest, že církevní působnost novým zákonodárstvím se přímo neurčuje, nýbrž jen obmezuje, a to vždy jen z důvodů státní nutnosti. Dovolávání se pomoci prostředky právními u státních úřadů připuštěno jest toliko při porušení státních nikoliv církevních norem. Církvi nepředpisuje stát, jak má své jmění spravovati, nýbrž pečuje pouze o to, aby církevní správou nebylo poškozováno. V církevních záležitostech čistě vnitřních vzdává se stát veškerého zasahování tak, že řízení jich církvi úplně přísluší. Takovými záležitostmi jsou: úplná svoboda učení a bohoslužby, svobodné vykonávání moci iurisdikční v oboru církevním, obzvláště kázně, péče a volného rozvoje společenských zařízení, svobodné upravení církevního vyučování, správa církevních výchovných ústavů, řízení a bezprostřední dozor při vyučování náboženství ve veřejných školách, konečně volná správa jmění církve a ústavů sloužících účelům církevním.

II. Církevní úřady a obročí: Dle zák. ze dne 7. května 1874 má se při udílení církevních úřadů a obročí dbáti jen těch požadavků, které zakládají se ve všeobecných zákonech státních, aneb v církevních zákonech anebo ve zvláštních nařízeních nadačních, aneb jichž zájmy státní vyžadují. Tím jsou stanoveny ovšem pouze ony náležitosti, jež stát ve svém zájmu ku dosažení úřadů a obročí církevních vyhledává; vedle toho může církev řídit se svými zákony a ustanoviti ještě požadavky, které jí se zdají nutnými (ku př. kanonický věk, určitý stupeň svěcení atd.). Viz článek Obročí.

III. Vykonávání církevní moci úřední a správa duchovní.

1. Biskupové a arcibiskupové spravují vnitřní záležitosti svých diecésí dle předpisů církevních, pokud nepřičí se zákonům státním. Moc církevní vztahuje se pouze na příslušníky církve a nelze jí k tomu užívat, aby se někomu překáželo zachovávat zákony a nařízení úřadů státních aneb užívat práv občanských; při vykonávání církevní moci úřední není dovoleno užívat prostředků donucovacích.

2. Ku zřízení nových diecésí a farních okresů, ku změně jich obvodů, pak ku zřízení, rozdělení a sloučení obročí jest potřebí státního schválení.

IV. Církevní dávky. Placení dávek k účelům církevním, jež příslušníci církve se svolením vlády povinni jsou odváděti, jakož i poplatky za ohlášky manželství, sňatky, pohřby a vyhotovení úředních listin vymáhají úřadové političtí ku žádosti faráře. Osoby požívající práva chudých jsou však těchto poplatků sprostěny. Z pravidla není dovoleno nějaký výkon farního úřadu činiti závislým na předchozím zaplacení poplatku. Jen žádá-li se jistý výkon v takové formě, pro kterou není vyměřen určitý poplatek (na př. při assistenci více kněží při pohřbu), má se tento na požádání zapraviti napřed. Přestoupení předpisů štolních, pokud nestíhá se zákonem trestním, trestají úřady zemčpanské po vyslechnutí konsistoře pokutami až

do 100 zl. Dopustil-li se někdo takového provinění několikrát, může žádati vláda jeho sesazení.

Dobrovolné sbírky v katolických kostelích zlepšující příjmy duchovních jsou úplně církevní záležitostí, pokud nevznikne rozepře ve příčině povinnosti ku plnění jich. (Nál. spr. s. dv. ze dne 7. února 1885 Budwinski 2398.) Dle dv. dekretu ze dne 31. srpna 1786 počítají se »koledy« dle dv. dekretu ze dne 9. října 1784 a ze dne 10. října 1787 poplatky za zvonění na časy, dále dle čes. gub. nař. ze dne 12. února 1789 »koláče posvícenské« (dávky o posvíceních) ku dárkám školním a nikoliv ku dárkám církevním. (Nál. spr. s. dv. ze dne 10. ledna 1878 Budwinski č. 190.) Viz článek Poplatky štolní.

V. Theologické fakulty a výchova kandidátů stavu duchovního. Dle dnešního stavu zákonodárství nepovažují se theologické diecesální ústavy za veřejné ústavy vyučovací, nýbrž za biskupské ústavy domácí. Učitelé ústavů těchto nelze též pokládati za učitele veřejné (nál. spr. s. dv. ze dne 31. října 1883 Budwinski č. 1890). Nař. min. kultu a vyuč. ze dne 30. června 1850 č. 319 ř. z. vydaného pro všechny korunní země, pro které vydán byl pat. ze dne 4. března 1849, obsahuje bližší předpisy pro katolicko-theologické-diecesální a klášterní ústavy vyučovací a pro fakulty theologické.

Cís. nař. ze dne 23. dubna 1858 č. 156 stanoveny byly podstatné základní zásady, jimiž řídit se má budoucně vyučování katolickému náboženství na všech veřejných ústavech vyučovacích a zvláště pak studium theologické. Viz čl. University.

VI. Státní dozor. Státní správa kultu má pečovati o to, aby církevní orgány nepřekročovaly mezí své působnosti, a aby se ustanovením cit. zákona i nařízením státními úřady na základě tohoto zákona vydaným podrobovaly a povinnosti zákonem jim uložené plnily. Za tím účelem mohou úřady ukládati pokuty peněžní nebo použití i jiných prostředků donucovacích. Jestliže tedy rozhodnutím některého církevního představeného státní zákon byl porušen, může ten, kdo zkrácen jest ve svém právu, obrátiti se na úřady správy státní, aby tyto platně rozhodly, pokud ovšem záležitost nespadá v obor práva soukromého nebo trestního. O bližším viz články Společenstva klášterní, Patronát církevní, Řízení disciplinární církevní, Obce farní, Jména církevní, Fondy náboženské, Konkurence ku stavbám církevním.

Církev řecká východní.

I. Dějiny:

Řecká církev jest zvláštním odvětvím církve křesťanské, panujícím zejména mezi slovanskými národy východní Evropy a v přední Asii, jejíž existence zakládá se na schismatu provedeném v IX. stol., jehož původ a příčinu hledati však sluší již v V. stol. po Kr. Již v V. století, když počali se císařové řečtí míchat do záležitostí církevních, a kdy snaha biskupů cařihradských, vyrovnati se papežům římským co do postavení a moci, stávala se patrnější a úsilovnější, vznikly ostré spory, které ohrožovaly jednotu církve západní a církve východní.

Formální schisma povstalo nejdříve za byzantského patriarchy Fotia (857), jenž zaslal řeckým biskupům okružní list, kterýmž odchylné obyčeje západní církve prohlašuje za kacířství, a učení její, že duch svatý vychází i ze syna (filioque), za padělání symbolu božství. Když pak patriarcha